

CEZARY KORZEC

SPRAWOZDANIE
Z 47. SYMPOZJUM BIBLISTÓW POLSKICH,
OLSZTYN, 22-24 WRZEŚNIA 2009

Wyższe Seminarium Duchowne w Olsztynie stało się miejscem corocznego spotkania biblistów polskich. Od sześciu lat ukształtowała się praktyka, według której spotkanie biblistów odbywa się w dwóch etapach. Pierwszego dnia, w tym roku był to 22 września, odbywa się walne zebranie przewidziane statutem Stowarzyszenia Biblistów Polskich (SBP; zobacz stronę oficjalną www.sbp.net.pl), w dwóch kolejnych mają miejsce sesje naukowe i inne wydarzenia związane z sympozjum. Stowarzyszenie powołane sześć lat temu skupia obecnie ponad 250 biblistów z całego kraju. Jest najliczniejszym gremium teologicznym w Polsce. Funkcję przewodniczącego SBP pełni ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (SBP 1¹).

Pierwszy dzień 47. Sympozjum Biblistów Polskich rozpoczęto mszą św. odprawioną w kaplicy Seminarium Duchownego w Olsztynie. Przewodniczył jej i homilię wygłosił ks. arcybiskup Edmund Piszcz. W swoim słowie nawiązał do proklamowanej Ewangelii (Łk 9,1-6), podkreślając znaczenie ubóstwa jako czynnika zapewniającego wewnętrzną wolność w głoszeniu Ewangelii.

Pierwszą sesję poprzedziło powitanie uczestników ze strony rektora Seminarium Duchownego ks. prof. dr hab. Władysława Nowaka oraz relacja ks. dr hab. Artura Maliny (SBP 101) z pogrzebu ks. prof. dr hab. Stanisława Pisarka (SBP 11). W relacji podkreślił gotowość ks. prof. Pisarka na spotkanie z Jezusem Chrystusem, którą potwierdzał podczas poprzedzających

---

¹ Liczba przy nazwie stowarzyszenia jest numerem członkowskim. Lista członków jest publikowana każdego roku w *Zeszytach Naukowych Stowarzyszenia Biblistów Polskich* oraz na stronie internetowej <http://www.sbp.net.pl/czlonkowie.html#spisy>.

śmierć licznych rozmów. Ten zasłużony biblista długą chorobę przeżywał w duchu wiary i łączył się w niej z cierpieniem Jezusa Chrystusa.

Sesję poprowadził ks. prof. dr hab. Tomasz Jelonek (SBP 3). W słowie wprowadzenia wspominał swoje pierwsze wystąpienie na sympozjum biblistów polskich, które miało miejsce 34. lata temu właśnie w Olsztynie. Pierwszy referat wygłosił ks. dr hab. Dariusz Dziadosz (SBP 50). W wystąpieniu „Urząd kapłański w Izraelu do powstania monarchii” nawiązał do roku kapłaństwa przeżywanego aktualnie w Kościele. Zrozumienie źródeł kapłaństwa w Izraelu ze względu na szczupłość źródeł biblijnych powinno dokonać się na podstawie szerokiego kontekstu Bliskiego Wschodu. Wśród tekstów biblijnych na uwagę zasługuje Sdz 17-19. Narodziny grupy społecznej kapłanów zostały powiązane z pokoleniem Lewiego i procesem zasiedlania Kanaanu. W tym procesie lewici stopniowo przejmowali kontrolę nad lokalnymi miejscami kultu. Akty kultu nie polegały na składaniu ofiar. Było to raczej zadaniem ojców rodzin i osób pełniących inne funkcje społeczne, np. sędziowie lub królowie. Wydaje się, że forma ofiarnicza kultu pojawiła się dopiero w momencie utraty wpływu na funkcje związane z wyroczniami. Ta właśnie funkcja jest związana z pierwotnym kapłaństwem. Kapłan asystował przy udzielaniu bożych wyroczni, pośrednicząc w rycie konsultacji. Z tego wyrosła późniejsza postać nauczania Tory. W trakcie wystąpienia została zaprezentowana tylko część referatu, całość ukaże się drukiem.

Punktem wyjścia drugiego referatu „Wybraństwo jako kategoria zbawcza według Rz 9” wygłoszonego przez ks. prof. dr hab. Waldemara Rakocego (SBP 48) był werset szósty tytułowego fragmentu: „Nie wszyscy bowiem, którzy pochodzą od Izraela, są Izraelem”. W przedłożeniu referujący zapytał o znaczenie przesłanki etnicznej w wyborze dokonywanym przez Boga. Po przedstawieniu strategii argumentacyjnej obecnej w kolejnych wersetach tego rozdziału, Apostoł nawiązuje w nich do postaci patriarchów: Izaaka i Jakuba, referujący przeszedł do prezentacji zasadniczej tezy Pawła, którą jest – według prelegenta – rozumienie wybrania bez odwoływania się do przynależności etnicznej.

Wykłady zaowocowały licznymi pytaniami, które skoncentrowały się na roli i znaczeniu kapłaństwa w Izraelu. Należy zaznaczyć, że wykład nawiązywał swoją treścią do przeżywanego obecnie w Kościele roku kapłaństwa. Ks. prof. Chrostowski, nawiązując do drugiego referatu, zwrócił uwagę na potrzebę sformułowania podstaw chrześcijańskiej teologii judaizmu.

Drugą sesję prowadził ks. dr hab. Dariusz Kotecki (SBP 150). W jej trakcie zostały wygłoszone jeden referat i komunikat, które prezentowały dorobek badań nad Księgą Hioba. Referat „Księga Hioba – spór o istotę teologii” wygłosił ks. prof. dr hab. Antoni Tronina. Po przedstawieniu treści księgi i postawionych w niej pytań, referujący przeszedł do prezentacji obecnej w księdze kontestacji teologii popularnej. Stąd dobór ze strony autora Hi następujących środków stylistycznych: ironia, zapytanie czy zawieszenie

myśli. Zamysł teologiczny wpłynął także na wybór rodzaju literackiego całej Księgi, jakim jest dialog. Tło narracyjne Hi 1-2, w którym pojawia się element cierpienia, wyostreza jeszcze bardziej sytuację kontestacji. Cierpienie prowokuje dramatyczne pytania teologiczne.

Kontynuacją referatu był następujący po nim komunikat dr Barbary Strzałkowskiej (SBP 236) zatytułowany: „Dwa oblicza żony Hioba – Biblia Hebrajska i Biblia Grecka”. Wychodząc od krytyki tekstu różnych wydań Hi, w których część narracyjna księgi ma różne formy, postawiła pytanie o rolę żony w historii Hioba. Zasadnicza różnica rysuje się pomiędzy dwoma wersjami; LXX krótsza w przekazie tekstu niż TM. Wydaje się, że LXX ukazuje żonę jako osobę współcierpiącą z Hiobem. Ma to szczególne znaczenie w świetle praktyki egzegetycznej Ojców Kościoła, którzy interpretując tę postać, uważają ją za współpracownika szatana. Myśl zawarta w LXX jest rozwinięta w apokryfach aleksandryjskich, które przedstawiają żonę Hioba jako wołającą o śmierć. W komunikacie referująca udokumentowała rozwój linii interpretacyjnej Hi, która we współczesnym kontekście umacniania się teologii feministycznej ma duże znaczenie.

Dyskusja, która wywiązała się po przedstawieniu referatów, świadczyła o ich jakości. Pytania i refleksje pogłębiały przedstawione treści, a także wskazywały na nowe możliwości interpretacyjne Księgi Hioba.

Sesję zakończyły prezentacja wkładu SBP w przeżycie roku św. Pawła w Kościele oraz informacje wydawnicze. Liczba wygłoszonych w roku św. Pawła referatów, ponad 100, i zorganizowanych konferencji, około 40, oraz innych inicjatyw (koncertów, rekolekcji, pielgrzymek itd.) – wskazuje na duży wysiłek środowiska polskich biblistów w popularyzacji osoby św. Pawła i jego dzieła. Informacje wydawnicze stanowią stały punkt corocznych spotkań. Są one uzupełnieniem treści prezentowanych referatów i komunikatów oraz zachętą do wartościowych zakupów, których można dokonać na stoiskach w trakcie trwania sympozjów.

Trzecią sesję prowadził ks. prof. dr hab. Tadeusz Żywica (SBP 95). Pierwszy referat „Moralność objawiona – źródła i wyzwania” wygłosił ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk. Zmiany w języku teologii posoborowej dotknęły także przepowiadania moralnego. Po Soborze Watykańskim II ukazały się liczne teologie moralne, a wśród nich te oparte na Biblii. Wśród tych ostatnich ujawniła się wielość poglądów co do waloru etycznego tekstów biblijnych. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej „Biblia a moralność” nie tylko miał na celu wyjaśnienie pewnych kwestii praktycznych, ale także wskazanie reguł mających w przyszłości służyć opracowywaniu wartościowych teologii moralnych opartych na Biblii. Dokument zrodził się z inspiracji Jana Pawła II. Referujący położył nacisk na pojęcie „moralności objawionej” i kryteria moralności biblijnej, które stanowią istotną treść dokumentu. Moralność objawiona odróżnia się od pewnej etyki naturalnej, ma swoje źródło w Bogu. Walor szczególny dokumentu, według referującego, tkwi w przerwaniu

pomostu między horyzontem teologicznym Biblii a życiem współczesnych chrześcijan mierzących się z trudnymi wezwaniem współczesnego życia.

Pan prof. dr hab. Michał Wojciechowski, kontynuując nurt zagadnień etyczno-biblijnych, przedstawił referat na temat etyki Księgi Judyty. Mimo dużego zainteresowania tą księgą, w ostatnich latach brakuje tekstów odnoszących się do jej nauczania etycznego. W swoim wystąpieniu wskazał na kluczowe momenty księgi, zwłaszcza te dotyczące przemocy, które u współczesnego lektora mogą budzić zdziwienie, a nawet zgorznienie.

Referaty spotkały się z żywą reakcją słuchaczy. Jego wyrazem były postawione pytania i dyskusja, która zakończyła sesję. Uwaga skupiła się na kwestiach szczegółowych, jak odmiennosc interpretacji tych samych tekstów i przypisywanie im odmiennego waloru moralnego.

Kolejny dzień sympozjum rozpoczęto mszą św., której przewodniczył ks. prof. dr hab. Roman Pindel (SBP 52). Ks. prof. W. Chrostowski w homilii wskazał na pewne analogie między postawą ewangelicznego Heroda (Łk 9,7-9) a pracą biblisty. Katolicki biblista szuka odpowiedzi na to, co najbardziej istotne: kim jest Jezus. Objawienie biblijne, które niesie poznanie osoby Mistrza z Nazaretu, powinno być zgłębiane przez naukowców, przy użyciu metody historyczno-krytycznej, którą Kościół w swoich wypowiedziach zaleca, rozpoznając jednocześnie jej ograniczenia.

Zakończenie sympozjum wyznaczono na godzinę 13. Ten czas wypełniły dwie sesje. W pierwszej, wzorcowo prowadzonej przez ks. prof. dr hab. Stanisława Hałasa (SBP 41), przedstawiono jeden referat i komunikat. Referat ks. dr hab. Artura Maliny dotyczył dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej „Biblia a moralność”. Przedłożenie nie w pełni pokrywało się z zapowiedzianym w programie tytułem *Możliwości i ograniczenia podejścia kanonicznego do tekstów biblijnych w dokumencie PKB: „Biblia a moralność”*. Wynikało to przede wszystkim z ograniczeń czasowych nałożonych na prelegentów. Pełna treść wystąpienia ukaże się drukiem. Biblista pochodzący ze środowiska śląskiego, na wstępie zwięźle przedstawił założenia metodologiczne dokumentu. Następnie przeszedł do weryfikacji sposobu ich realizacji w dokumencie. Zaznaczone w temacie referatu podejście kanoniczne, którego jedną z cech jest traktowanie Pisma Świętego w sposób komplementarny, należy do jednych z założeń. Jednak, jak zauważył referujący, dokument w wielu punktach od tej supozycji odchodzi.

Komunikat „Biblistyka w Internecie. Projekt www.orygenes.org.blogspot.com na tle biblijnych zasobów internetowych” przedstawiony przez dr. Marcina Majewskiego (SBP 252) dotyczył projektu multimedialnego „Orygenes.org”. Projekt realizowany przez grupę młodych naukowców ze środowiska krakowskiego ma na celu stworzenie i udostępnienie, przede wszystkim polskiemu środowiskom akademickim, bazy danych adresów internetowych zawierających treści biblijne.

Na zakończenie sesji wywiązała się ożywiona dyskusja, która dotyczyła przede wszystkim pierwszego referatu. Wybrzmiał w niej problem waloru dokumentu Komisji Biblijnej w świetle przedstawionych refleksji ks. prof. A. Maliny i wcześniejszego referatu ks. prof. H. Witczyka. Między referującymi ukazała się różnica poglądów w ocenie zawartości dokumentu. Nieobecność ks. prof. Witczyka, który jest członkiem Papieskiej Komisji Biblijnej, uniemożliwiła wyjaśnienie kwestii związanych z redakcją dokumentu i wyboru metody. Jednocześnie poprzez głos prof. M. Wojciechowskiego wróciło zagadnienie waloru etycznego tekstów Starego Testamentu, co było treścią jego przedłożenia w pierwszym dniu obrad.

Ostatnia sesja rozpoczęła się o godzinie 11. W jej trakcie został wygłoszony jeden referat i dwa komunikaty. Tę część obrad poprowadził ks. dr hab. Roman Bogacz (SBP 102) związany z Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. Referat „«Ocalany» Kościół w Izraelu znakiem paruzji Jezusa i wypełnienia się wieków (Mt 24,1-41)” wygłosił ks. dr hab. Z. Żywica. Przedmiotem refleksji stała się sytuacja Kościoła w okresie zamętu zapowiedzianego przez Jezusa w Mt 24. Mimo trudności zewnętrznych (konflikt wojenny) i wewnętrznych (wygasanie miłości) Kościół zostanie przez te doświadczenia przeprowadzony. Tekst Mt 24 zatem niesie krzepiące przesłanie. Wraz z innymi referatami wygłoszonymi w czasie sympozjum (zobacz referat ks. dr hab. W. Rakocego wygłoszony podczas pierwszej sesji) stanowi on ważny przyczynek do kształtowania katolickiej (chrześcijańskiej) teologii judaizmu. Referujący zapowiedział publikację całości wystąpienia w jednym z najbliższych numerów *Collectanea Theologica*.

W komunikacie „Jezus jako anatema (1Kor 12,3) w świetle «Didache» 16,5 w tłumaczeniu Anny Świderkówny” dr Wojciech Kosek (SBP 154) przeprowadził studium porównawczo-leksykalne dwóch tekstów wczesnochrześcijańskich. Wychodząc od wyników prac prof. A. Świderkówny, zaproponował nowe tłumaczenie i strukturę literacką znanego tekstu św. Pawła.

Jako ostatni wystąpił ks. dr Cezary Korzec z komunikatem „Jaka egzegeza patrystyczna? Przypadek: reguła wiary”. Płynące z różnych stron (np. z obrad Synodu Biskupów w 2008 r.) zachęty do uprawiania egzegezy teologicznej, często wskazują na egzegezę patrystyczną jako wzorcową. W komunikacie zostały przybliżone owoce studiów nad metodą egzegetyczną św. Ireneusza. Prezentujący, uwzględniając dokonany w ostatnich latach postęp w badaniach nad Marcjonem (II wiek po Chr.) i marcjonizmem jako tłem działalności biskupa Lyonu, zaproponował szersze, historyczne, rozumienie reguły wiary, która często jest przyjmowana zbyt jednostronnie, tzn. w jej aspekcie doktrynalnym. Bibliista pochodzący ze szczecińskiego środowiska akademickiego, zapowiedział publikację całości wystąpienia w kolejnym *Zeszytach Naukowym Stowarzyszenia Biblistów Polskich*.

Na zakończenie sympozjum głos zabrał przewodniczący SBP ks. prof. W. Chrostowski. W zwięzłych słowach podsumował całość obrad. Wska-

zał w nim na stale rosnącą jakością referatów i komunikatów prezentowanych w czasie kolejnych sympozjów. Wyraża się to w coraz większej dyscyplinie czasowej prelegentów i następujących po wystąpieniach pytaniach i dyskusjach. Jako słabość bibliistyki polskiej uznał brak wewnętrznej dyskusji prowadzonej na łamach czasopism. Wobec tego ostatniego faktu znaczenia nabierają spotkania tego typu, jak sympozja, podczas których winien być zarezerwowany czas na dyskusję, która z kolei z czasem mogłaby się przenieść na łamy wydawanych coraz liczniej periodyków. Swoje wystąpienie przewodniczący zakończył podziękowaniami skierowanymi do organizatorów: arcybiskupa warmińskiego Wojciecha Ziemby, rektora seminarium, i ks. dr Piotra Dernowskiego (SP 199), który był odpowiedzialny za całość przygotowań. Miejscem kolejnego sympozjum będą Katowice, a gospodarzem Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego.

47. Sympozjum Bibliistów Polskich ukazało bogactwo polskiej bibliistyki, wyrażające się różnorodnością tematyczną i metodologiczną prowadzonych prac badawczych. Referaty i toczące się po nich dyskusje nad etycznym przesłaniem Biblii pokazują, że polscy bibliści są zainteresowani tym, co dzieje się w bibliстыce katolickiej, a także uczestniczą w życiu współczesnego Kościoła. Świadectwem tego ostatniego jest wkład w obchody roku św. Pawła i nawiązujący do obchodów roku kapłaństwa referat ks. dr. hab. D. Dziadosza. Polska bibliстыka jest także bogata, patrząc na mapę. W czasie sympozjum referaty wygłosili i głos w dyskusji zabierali przedstawiciele różnych środowisk akademickich: Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Ta różnorodność stwarza zaplecze do rozwoju specjalizacji środowisk i wzrostu kompetencji poszczególnych bibliistów w studium księgi nad księgami, jaką jest Biblia.